

УДК 657

О. С. Яцунська,
аспірант, Одеський національний економічний університет, м. Одеса

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МСФЗ В УКРАЇНІ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ

O. Iatsunskya,
Postgraduate, Odessa National Economic University, Odessa

IFRS IMPLEMENTATION IN UKRAINE AS A FACTOR INCREASING THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF REGIONS

Мета статті полягає в дослідженні динаміки процесу імплементації Міжнародних стандартів фінансової звітності суб'єктами економіки в Україні та окремо за кожним її регіоном, проведенні аналізу зв'язку рівня впровадження МСФЗ з рівнем економічного розвитку та інвестиційної привабливості регіонів. Проаналізовано кількість та динаміку підприємств, що використовують МСФЗ у 2012–2014 роках; здійснено групування регіонів за рівнем впровадження МСФЗ, питомою вагою валового регіонального продукту та отриманих іноземних прямих інвестицій; проведено порівняльний аналіз визнаних угруповань за 2012–2013 роки з метою визначення взаємозалежності цих показників. Зазначено, що за часів прийняття рішення Україною щодо вимагання та дозволу добровільного застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності, процес їх впровадження зазнав широкого розповсюдження та привалювання над національними стандартами серед великих та середніх підприємств, що обумовлено оточуючим економічним середовищем та намаганням отримання економічних вигід від цього процесу. Досліджено, що регіони України, які мають вищу питому вагу підприємств, що застосовують МСФЗ, виступають більш економічно розвиненими та інвестиційно привабливими, що підтверджує існування прямої залежності між цими показниками.

The aim of the article is to investigate the dynamics of the process of International Financial Reporting Standards implementation by economic subjects in Ukraine and separately in each region, to carry out the analysis of IFRS implementation level and the level of economic development and investment attractiveness of the regions. The quantity and dynamics of enterprises that used IFRS in 2012–2013 was analyzed; regions were classified based on the level of IFRS implementation, specific weight of the regional gross product and direct foreign investments received; comparative analysis of the recognized groups for 2012–2013 was performed with the purpose of determining the mutual interdependence of these characteristics. It is marked that as of the times of taking decision by Ukraine concerning the request and approval for using IFRS, the process of its implementation obtained wide circulation and priority over national standards among large and medium enterprises, which was conditioned by surrounding economic environment and the desire to obtain profit from this process. It is established that the regions of Ukraine that have higher specific weight of enterprises using IFRS are more developed from the economic point of view and more attractive for investments, which supports the existence of direct dependency between these characteristic.

Ключові слова: МСФЗ, впровадження МСФЗ, фінансова звітність, валовий регіональний продукт, прями іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість.

Key words: IFRS, IFRS adoption, financial reporting, gross regional product, direct foreign investments, investment attractiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ В ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

Збільшення рівня економічної глобалізації та інтеграції ринків капіталу обумовили об'єктивну необхідність гармонізації облікових стандартів та фінансової звітності країн світу та, як наслідок, розробку та впровадження єдиного інтернаціонального набору облікових стандартів, якими й постають Міжнародні стандарти фінансової звітності та бухгалтерського обліку.

Розробники та прихильники міжнародних стандартів зазначають, що рішення країн щодо впровадження МСФЗ матиме ряд позитивних наслідків; серед яких можна відзначити транспарентність та інтернаціональ-

ну співставність облікової інформації, підвищення рівня та точності аналітичних прогнозів тощо, що в подальшому дозволить усунути економічні та торговельні бар'єри, активізувати інвестиційні потоки та відкрити виходи до світових ринків капіталу.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ ОСТАННІХ РОКІВ

За часів глобального розповсюдження Міжнародних стандартів фінансової звітності питання реалізації цього процесу в світі, його теоретичні засади та практичні наслідки були розглянуті в працях широкого кола зарубіжних науковців.

Так, А. Алон та П. Д. Двер об'єктом дослідження було обрано вплив транснаціональних та внутрішніх факторів на рішення щодо впровадження МСФЗ на ранньому етапі з позицій інституціональної теорії та теорії ресурсної залежності [1].

Крізь призму економічної теорії мереж до дослідження передумов визначеного процесу на національному рівні підходили К. Романна та Е. Слеттен [2].

У свою чергу, дослідження Д. Прохазки більш зосереджені на впливі рішення країн щодо обов'язкового застосування МСФЗ лістинговими компаніями в країнах Європейського Союзу на розвиток ринків капіталу [3].

Плеяду вітчизняних вчених, публікації яких присвячено дослідженню процесу впровадження та імплементації МСФЗ в Україні, складають С.Ф. Голова, Н.В. Костюченко, В.П. Пантелєєв, Л.Г. Ловінська, О.О. Канцуров, Р.В. Кузіна, Н.О. Лоханова, С.Я. Зубилевич та багато інших, які розглядають окремі аспекти застосування норм МСФЗ щодо різних об'єктів бухгалтерського обліку.

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Однак при незаперечній значущості наукових здобутків, важливості їх впливу на процес реформування вітчизняної системи бухгалтерського в напрямках конвергенції П(С)БО України та саме впровадження МСФЗ, поза увагою дослідників залишилися питання визначення обсягу їх імплементації суб'єктами економіки в цілому за країною та окремо за кожним регіоном. Таке становище насамперед було обумовлено відсутністю ознаки у фінансовій звітності, за допомогою якої можна було ідентифікувати складену фінансову звітність відповідно до вимог П(С)БО України або Міжнародних стандартів фінансової звітності. Але введення в дію НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", яким було задекларовано зміни форм фінансової звітності та додано до преамбули "Балансу (Звіту про фінансовий стан)" ознаки "складено за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами" дозволило нівелювати визначене інформаційне обмеження та проаналізувати кількість та динаміку суб'єктів економіки, які зобов'язані або самостійно визначили доцільність використання МСФЗ для складання фінансової звітності за регіонами України [4].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Дослідження процесу імплементації Міжнародних стандартів фінансової звітності за регіонами України обумовлює постановку таких завдань:

— проаналізувати кількість та динаміку суб'єктів економіки України, що використовують Міжнародні стандарти фінансової звітності у 2012—2014 роках;

— дослідити структуру суб'єктів економіки України за регіонами, які застосовують МСФЗ, та її зміни за визначений період;

— провести порівняльний аналіз групування суб'єктів економіки, які застосовують МСФЗ з групуваннями, до основи яких покладено валовий регіональний продукт та обсяг прямих іноземних інвестицій, за регіонами України за 2012—2013 роки з метою визначення взаємозалежності цих показників.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Історично склалося, що поштовхом для глобально-го впровадження МСФЗ постало рішення Європейського Союзу відповідно до Постанови № 1606/2002 (Regulation (EC) the Europarlament and of Council of 19/07/2002) щодо обов'язкового застосування МСФЗ для складання фінансової звітності лістинговими компаніями починаючи з 1 січня 2005 року [5].

Саме цю подію К. Романна та Е. Слеттен, спираючись на економічну теорію мереж, визначають початком створення, так би мовити, "мережи МСФЗ". Як наслідок, враховуючи вплив визначених та досліджених авторами факторів, які визначають економічні та політичні вигоди від впровадження МСФЗ, як "продукту з мережевими ефектами", можна пояснити прийняття рішення Україною щодо впровадження МСФЗ, що було відбито у затвердженні Кабінетом Міністрів України Розпорядженням №911-р від 24 жовтня 2007 року "Про схвалення стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні" та Законі України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" № 996-14 від 16.07.1999 р., згідно з яким починаючи з 1 січня 2012 "публічні акціонерні товариства, банки, страховики, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами" [6; 7].

З метою дослідження практичної реалізації зазначених норм Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" нами було проаналізовано загальну кількість суб'єктів економіки, які зобов'язані або самостійно визначили доцільність імплементації МСФЗ. У якості інформаційної бази дослідження було використано дані, що були отримані за Запитом до Державної служби статистики України "Щодо кількості суб'єктів господарювання юридичних за організаційно-правовими формами за 2012—2014 рр. в Україні, які надають фінансову звітність складену відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності або П(с)БО України до органів державної статистики" № 10/15-068 від 07.10.2015 р. (табл. 1) [8].

За даними, наведеними в табл. 1, можна зробити висновок, що за достатньо короткий проміжок часу, а саме 2012—2014 рр., процес впровадження МСФЗ суб'єктами економіки (юридичними особами) зазнав широкого розповсюдження. Так, кількість та питома вага великих та середніх підприємств, які використовують МСФЗ для складання фінансової звітності, значно перевищує частку підприємств, які використовують П(с)БО України, а саме: 23581 шт., або 6,98% у порівнянні з 1768 шт., або 0,52% у 2012 році; 21259 шт., або 5,89% та 3392 шт., або 0,94% у 2013 році; та 17955 шт., або 5,65% й 3435 шт., або 1,08% у 2014 році відповідно.

Однак, слід відзначити, що відбувається поступове зменшення даного показника, але більш повільними темпами ніж у попередні періоди. Так, у 2013 році в порівнянні з 2012 роком зменшення складало 1,09%, у 2014 році в порівнянні з 2013 роком 0,24%, а в цілому за досліджуваний період зменшення складає 1,33%. Однак, не зайвим буде зазначити, що зменшення

Таблиця 1. Склад та структура суб'єктів економіки, які подають фінансову звітність органам Державної служби статистики України, складену відповідно до вимог П(с)БО та МСФЗ за 2012–2014 рр.

№	Розмір суб'єкта економіки	Форми фінансової звітності	2012		2013		2014	
			кількість, шт.	питома вага, %	кількість, шт.	питома вага, %	кількість, шт.	питома вага, %
1	Великі та середні підприємства	фінансова звітність складена відповідно до МСФЗ	23581	6,98	21259	5,89	17955	5,65
		фінансова звітність складена відповідно до П(С)БО України	1768	0,52	3392	0,94	3435	1,08
2	Суб'єкти малого підприємництва	Форма 1-М	306966	90,92	327062	90,63	284769	89,55
		Форма 1-МС	5339	1,58	9156	2,54	11831	3,72
Усього			337654	100	360869	100	317990	100

Джерело: розроблено автором за даними [8].

відбулося за всіма категоріями, що дозволяє нам зробити висновок, що зазначене скорочення передусім пов'язано із політичним переворотом та, як наслідок економічною кризою, які мали місце у лютому 2014 року, здійсненням бойових дій на східній території та тимчасовою окупацією Автономної Республіки Крим.

Таблиця 2. Групування адміністративно-територіальних одиниць України за питоною вагою суб'єктів господарювання, які застосовують МСФЗ у 2012–2014 рр.

№ з/п	Адміністративно-територіальна одиниця	Питома вага підприємств, які застосовують МСФЗ, в загальному підсумку, %		
		2012	2013	2014
1 група (10 - 20%)				
1	м. Київ	18,37	18,02	20,00
2 група (8 - 10%)				
1	Дніпропетровська обл.	8,79	8,68	9,23
3 група (4 - 8%)				
1	Харківська обл.	7,27	7,04	7,75
2	Донецька обл.	6,35	6,65	4,57
3	Одеська обл.	5,04	4,88	5,27
4	Львівська обл.	4,73	4,60	5,14
5	Київська обл.	4,40	X	X
6	Кіровоградська обл.	X	4,59	5,31
4 група (2 - 4%)				
1	АР Крим	3,88	3,92	X
2	Луганська обл.	3,30	3,40	X
3	Запорізька обл.	3,24	3,06	3,43
4	Вінницька обл.	3,22	3,41	3,79
5	Полтавська обл.	2,96	3,05	3,50
6	Черкаська обл.	2,72	2,84	3,12
7	Чернігівська обл.	2,59	2,62	2,77
8	Кіровоградська обл.	2,35	X	X
9	Хмельницька обл.	2,26	2,23	2,48
10	Житомирська обл.	2,24	2,29	2,57
11	Миколаївська обл.	2,16	2,24	2,47
12	Київська обл.	X	2,27	2,49
13	Тернопільська обл.	X	2,25	2,41
14	Волинська обл.	X	X	2,12
5 група (0 - 2%)				
1	Тернопільська обл.	1,98	X	X
2	Чернівецька обл.	1,87	1,71	1,71
3	Волинська обл.	1,81	1,89	X
4	Херсонська обл.	1,67	1,66	1,72
5	Рівненська обл.	1,62	1,66	1,82
6	Сумська обл.	1,58	1,60	1,82
7	Луганська обл.	X	X	1,68
8	Івано-Франківська обл.	1,56	1,51	1,67
9	Закарпатська обл.	1,30	1,14	1,16
10	м. Севастополь	0,75	0,79	0,00
11	АР Крим	X	X	0,00
Україна, %		100	100	100

Джерело: розроблено автором за даними [8].

При цьому не можна не звернути уваги на зростання кількості та частки великих та середніх підприємств, які віддали перевагу вітчизняним П(с)БО. Так, у 2013 році в порівнянні з 2012 роком збільшення склало 0,42%, у 2014 році в порівнянні з 2013 роком 0,13%, а в цілому за досліджуваній період збільшення складає 0,55%.

Викладені вище структурні зміни у частках суб'єктів господарювання, які з часом віддають перевагу вітчизняним П(с)БО над МСФЗ, за словами Д. Прохазки, можна пояснити, спираючись на теорему виявлених переваг (revealed preferences theorem) П. Самуельсона, тобто привалюванням очікуваних вигід (переваг) над витратами від впровадження МСФЗ [3, с. 102]. Тобто, передбачається, що підприємствами були неотримані за різних обставин очікувані вигоди від імплементації МСФЗ, або недооцінені витрати, пов'язані з цим процесом. Адже, як зазначає автор, розповсюдження вигід від гармонізації облікових систем не може бути гарантованим [3, с. 104].

Впродовж першого питання дослідження надалі нами буде проаналізовано структуру суб'єктів економіки, які імплементували МСФЗ, за їх територіальним поділом, тобто областями та містами (м. Севастополь та м. Київ) та її зміни за визначений період. Слід відзначити, що дані за Атомною Республікою Крим та м. Севастополь, як тимчасово окупованої території, наведені тільки за 2012–2013 рр., що обумовлено їх відсутністю.

Використовуючи метод групування, адміністративно-територіальні одиниці були нами умовно згруповані за кількісною ознакою (питома вага суб'єктів господарювання до загальної кількості підприємств, які використовують МСФЗ) за п'ятьма групами. До першої групи віднесено територіальні одиниці зі значенням питомих ваг від 10% до 20%, до другої групи від 8% до 10%, до третьої групи від 4% до 8%, до четвертої групи від 2% до 4% та п'ятою в межах від 0% до 2% (табл. 2).

За результатами даного групування представником першої групи, як і подобає столиці, виступає м. Київ із значенням питомих ваг 18,37%, 18,02% та 20% за 2012–2014 рр. відповідно.

Другу групу представляє Дніпропетровська обл., яку характеризує зменшення показника на 0,11% у 2013 році, але стрімке піднесення на 0,55% у 2014 р. відносно 2013 р.

До більш-менш стабільних груп можна віднести третю групу, яка включає чотири області, які не

змінювали свої позиції за аналізований період. Це Харківська, Донецька, Одеська та Львівська області. За всіма переліченими об'єктами відображується поступове зростання, окрім Донецької обл., яка зазнала скорочення у 2014 р. на 2,08% у порівнянні з 2013 р., що насамперед пов'язано зі здійсненням бойових дій на східних територіях країни.

Звертає на увагу також факт, що у 2013 році з даної групи було виключено Київську обл., яка зазнала скорочення досліджуваного показника на 2,13% у порівнянні з 2012 р., та, відповідно критеріям поділу, потрапила до четвертої групи, де й залишилася у 2014 році.

За даними 2013 р. до третьої групи потрапила Кіровоградська обл., темп зростання якою у 2013 р. у порівнянні з 2012 р. склав 2,24% та 0,72% у 2014 р. у порівнянні з 2013 р.

Характеризуючи представників четвертої групи, можна відзначити, що до складу її постійних елементів входять 8 областей (Запорізька, Вінницька, Полтавська, Черкаська, Чернігівська, Хмельницька, Житомирська та Миколаївська) з притаманним усім темпом зростання.

Однак за результатами 2014 р. з даної групи були виключені АР Крим та Луганська обл. з подальшим їх включенням до складу п'ятої групи. Така зміна позиції відносно АР Крим, як відзначалося вище, обумовлена відсутністю даних за 2014 р. По відношенню до Луганської обл. таку деградацію можна пояснити тільки негативним впливом здійснення бойових дій на даній території.

Але присутні й позитивні зміни у цьому групуванні. Так, у 2013—2014 рр. до даної групи була віднесена Тернопільська обл., а у 2014 р. такий же крок зробила й Волинська обл.

До складу п'ятої групи станом на 2014 рік було включено 9 областей, АР Крим та м. Севастополь. До постійних елементів даної групи можна віднести Чернівецьку, Херсонську, Рівненську, Сумську, Івано-Франківську та Закарпатську області. При цьому тенденція до збільшення притаманна усім окрім:

— Закарпатської обл., в якій у 2013 р. відбулося зменшення на 0,16% відносно 2012 р., однак у 2014 можна охарактеризувати збільшенням на 0,02% порівняно з 2013 р.;

— Чернівецької обл., в якій відбулося зменшення у 2013 р. на 0,16% відносно 2012 р., але в подальшому показник можна охарактеризувати як стабільний.

Отже, підводячи підсумки даного етапу дослідження, можна заключити, що виходячи з методики розрахунку, а саме: визначення питомої ваги суб'єктів господарювання за регіонами України до загальної кількості юридичних осіб, які застосовують МСФЗ, до основного фактору, який вплинув на розміщення адміністративно-територіальних одиниць у відповідній групі виступає саме кількість підприємств, які функціонують та звітують до регіональних органів статистики. Однак, цей фактор є наслідком географічного розташування, пріоритетів галузевого спрямування, культури та ін., що в подальшому обумовило економічний розвиток та інвестиційну привабливість регіонів.

Враховуючи вищевикладене, на наступному етапі нашого дослідження ми спробуємо проаналізувати яким чином співвідносяться кількість підприємств, які використовують МСФЗ за регіонами зі станом їх економічного розвитку та інвестиційною привабливістю.

З цією метою у якості показника економічного розвитку регіону нами було обрано валовий регіональний продукт (ВРП) за 2012—2013 рр. Необхідно зазначити, що обмеженням щодо визначення періоду дослідження відносно 2012 року виступає початок періоду впровадження МСФЗ згідно Закону України, стосовно 2013 року — відсутність оброблених даних державної статистики за 2014 рік [9, с. 38].

За логікою дослідження адміністративно-територіальні одиниці України також були нами умовно згруповані за кількісною ознакою (питома вага ВРП до загального підсумку) у п'ять груп, а саме: 1 група — 10—20% (м. Київ, Донецька обл.); 2 група — 8—10% (Дніпропетровська обл.); 3 група — 4—8% (Харківська обл., Одеська обл., Львівська обл., Київська обл.); 4 група — 2—4% (АР Крим, Луганська обл., Запорізька обл., Вінницька обл., Полтавська обл., Черкаська обл., Івано-Франківська обл., Чернігівська обл., Кіровоградська обл., Хмельницька обл., Житомирська обл., Миколаївська обл.); 5 група — 0—2% (Тернопільська обл., Чернівецька обл., Волинська обл., Херсонська обл., Рівненська обл., Сумська обл., Закарпатська обл. та м. Севастополь).

Слід відзначити, що у даному групуванні за аналізований період часу, відсутня міжгрупова ротація. Однак, мають місце структурні зміни в межах груп, серед яких можна визначити такі тенденції:

— збільшення показника у 2013 році в порівнянні з 2012 роком: на 1,6% в м. Київ; на 0,2% у Кіровоградській та Одеській областях; на 0,1% у Херсонській, Сумській, Вінницькій, Черкаській, Миколаївській областях;

— зменшення показника у 2013 році в порівнянні з 2012 роком: на 0,9% у Донецькій обл.; на 0,4% у Луганській обл.; на 0,3% у Київській обл. на 0,2% у Запорізькій обл.; на 0,1% у Рівненській, Закарпатській, Полтавській, Хмельницькій, Львівській, Дніпропетровській областях та АР Крим;

— стабільність у Тернопільській, Чернівецькій, Волинській, Івано-Франківській, м. Севастополь, Чернігівській, Житомирській та Харківській областях.

Отже, можна зазначити, що темп росту аналізованого показника має місце в регіонах, більшості з яких було притаманне зростання рівня імплементації МСФЗ, а саме: Кіровоградська, Сумська, Вінницька, Черкаська та Миколаївська обл. Однак, можна відзначити й протилежні зміни темпів зазначених показників в м. Київ, Одеській та Херсонській областях. Однак, слід відзначити, що за результатами 2014 року за даними регіонами відбулося значне зростання питомої ваги підприємств, що застосовують МСФЗ.

Відносно регіонів, які зазнали скорочення питомої ваги ВРП, можна заключити, що найбільшого зменшення зазнали області, які розташовані в середині, або поряд з зоною конфлікту, що неминуче вплинуло на розмір їх ВРП.

Таблиця 3. Порівняльний аналіз згрупвань адміністративно-територіальних одиниць України за питомою вагою до загального підсумку підприємств, які застосовують МСФЗ; ВРП та іноземних прямих інвестицій за 2012—2013 рр.

№ з/п	Адміністративно-територіальна одиниця	2012				2013			
		група за питомою вагою до загального підсумку			збіг, %	група за питомою вагою до загального підсумку			співпадіння, %
		підприємств, які застосовують МСФЗ	ВРП	іноземних прямих інвестицій		підприємств, які застосовують МСФЗ	ВРП	іноземних прямих інвестицій	
1	м. Київ	1	1	1	100	1	1	1	100
2	Дніпропетровська обл.	2	2	2	100	2	2	2	100
3	Харківська обл.	3	3	3	100	3	3	3	100
4	Донецька обл.	3	1	3	66,67	3	2	3	66,67
5	Одеська обл.	3	3	3	100	3	3	3	100
6	Львівська обл.	3	3	3	100	3	3	3	100
7	Київська обл.	3	3	3	100	4	3	3	66,67
8	АР Крим	4	4	3	66,67	4	4	X	100
9	Луганська обл.	4	4	4	100	4	4	4	100
10	Запорізька обл.	4	4	4	100	4	4	4	100
11	Полтавська обл.	4	4	4	100	4	4	4	100
12	Черкаська обл.	4	4	4	100	4	4	4	100
13	Вінницька обл.	4	4	5	66,67	4	4	5	66,67
14	Миколаївська обл.	4	4	5	66,67	4	4	5	66,67
15	Чернігівська обл.	4	5	5	66,67	4	5	5	66,67
16	Кіровоградська обл.	4	5	5	66,67	3	5	5	66,67
17	Хмельницька обл.	4	5	5	66,67	4	5	5	66,67
18	Житомирська обл.	4	5	5	66,67	4	5	5	66,67
19	Івано-Франківська обл.	5	4	4	66,67	5	4	4	66,67
20	Тернопільська обл.	5	5	5	100	4	5	5	66,67
21	Волинська обл.	5	5	5	100	5	5	5	100
22	Чернівецька обл.	5	5	5	100	5	5	5	100
23	Херсонська обл.	5	5	5	100	5	5	5	100
24	Рівненська обл.	5	5	5	100	5	5	5	100
25	Сумська обл.	5	5	5	100	5	5	5	100
26	Закарпатська обл.	5	5	5	100	5	5	5	100
27	м. Севастополь	5	5	5	100	5	5	X	100

Джерело: розроблено автором за даними [8; 9; 10].

Такий самий метод дослідження було нами використано щодо обсягу прямих іноземних інвестицій в регіони України. Тобто було здійснено групування регіонів України за питомою вагою до загального підсумку отриманих іноземних прямих інвестицій за період, зіставний з групуванням за ознакою ВРП, з 2012—2013 рр. При цьому слід звернути увагу на структуру країн, які здійснюють прямі іноземні інвестиції в регіони України. Так, у 2012 році з 53,7 млрд дол. США прямих іноземних інвестицій на країни Європейського союзу припадає 42,6 млрд дол. США, тобто 79,33%; у 2013 році 57,1 млрд дол. США та 43,9 млрд дол. США відповідно, тоб-

то 76,88%; у 2014 році 45,9 млрд дол. США та 35,6 млрд дол. США відповідно, або 77,56% [10, с. 12].

Тобто можна зробити висновок, що зазначена вище структура країн-інвесторів, підтверджує гіпотезу К. Романа та Є. Слеттен, щодо прийняття країною рішення впроваджувати МСФЗ, якщо її партнери використовують МСФЗ, або країна географічно розташована в регіоні де міжнародні стандарти знайшли глобального розповсюдження [2]. Та визначає об'єктивну необхідність імплементації МСФЗ підприємствами України задля підвищення транспарентності та інтернаціонального співставлення облікової інформації на вимогу зовнішніх користувачів, а саме: інвесторів.

За результатами даного групування також було визначено п'ять груп регіонів з відповідними межами значень питомою ваги прямих іноземних інвестицій до загального їх підсумку: 1 група — 20—100% (м. Київ); 2 група — 10—20% (Дніпропетровська обл.); 3 група — 2—10% (Донецька обл., Київська обл., Харківська обл., Львівська обл., Одеська обл.); 4 група — 1—2% (Запорізька обл., Полтавська обл., Івано-Франківська обл., Черкаська обл., Луганська обл.); 5 група — 0—1% (Закарпатська обл., Сумська обл., Волинська обл., Житомирська обл., Рівненська обл., Вінницька обл., Херсонська обл., Миколаївська обл., Хмельницька обл., м. Севастополь, Кіровоградська обл., Чернігівська обл., Тернопільська обл., Чернівецька обл.).

Аналогічно групуванню за питомою вагою ВРП, у даному групуванні відсутнє міжгрупове переміщення об'єктів. Але також мають місце структурні зміни в межах груп. Однак ці зміни за 17 об'єктами відбуваються в межах до 0,1%, тому, ми вважаємо їх не суттєвими

та такими, що не потребують опису.

У свою чергу, до більш-менш суттєвих змін у бік збільшення зазнали м. Київ (0,96%), Дніпропетровська (0,64%), Донецька (0,55%), Івано-Франківська (0,27%) та Полтавська (0,16%) області. Зменшення зазнала тільки Харківська обл. (0,19%).

Вважаємо за доцільно розглянемо більш детально кожний з цих об'єктів. Так, за м. Київ за 2012—2013 рр., у ході нашого дослідження, було зазначено зростання показників питомої ваги ВРП та іноземних прямих інвестицій. Однак відбулося зменшення рівня впровадження МСФЗ у 2013 р. в порівнянні з 2012 р. на

0,35%; але у 2014 р. в порівнянні з 2013 р. відбулося зростання даного показника на 1,98%. Тобто можна зробити висновок про загальну динаміку до зростання за 2012—2014 рр., а зазначене зменшення рівня впровадження МСФЗ пов'язано з характерною для всієї країни тенденцією щодо зростання кількості суб'єктів господарювання, які віддали перевагу П(С)БО України відносно МСФЗ, як це було зазначено у першому питанні дослідження.

Аналогічну динаміку визначених показників за аналізований період також демонструє Дніпропетровська та Івано-Франківська області, що дозволяє нам зробити такий самий умовивід.

Дещо інша картина за Донецькою та Полтавською областями, які характеризуються зростанням показників рівня впровадження МСФЗ та прямих іноземних інвестицій, однак відбувається незначне скорочення питомої ваги ВРП. На нашу думку, скорочення ВРП за Донецькою обл. можна пов'язати з відзначеним вище негативним впливом зовнішнього середовища в даному регіоні. В свою чергу, пояснення змін за Полтавською обл. потребує більш ґрунтовного дослідження та наявності додаткової статистичної інформації щодо динаміки питомої ваги ВРП за 2014 рік.

Наводячи характеристику Харківської обл. за визначними показниками, слід зазначити, що за аналізований період відбулося скорочення всіх показників, що надає нам підстави стверджувати про наявність зв'язку між ними.

Впродовж вищевикладеного, наступним етапом нашого дослідження постає проведення порівняльного аналізу групування суб'єктів економіки, які застосовують МСФЗ з групуваннями, до основи яких покладено ВРП та обсяг прямих іноземних інвестицій, за регіонами України за 2012—2013 роки з метою визначення взаємозалежності цих показників (табл. 3).

За результатами проведеного порівняльного аналізу, який наведено в таблиці 3, наочним становиться поділ регіонів України на дві групи:

— перша, яку можна охарактеризувати повним (100%) збігом групової приналежності відносно рівня впровадження МСФЗ, ВРП та обсягом прямих іноземних інвестицій. Дана група у 2012 році налічує 18 адміністративно-територіальних одиниць, що складає 66,67% від загальної кількості; у 2013 році 17 одиниць, або 62,96% відповідно. При цьому, збіг відзначено за всіма рівнями згрупувань.

— друга, для якою притаманне часткове не збігання, а саме: дві з трьох групових ознак однаково, тобто збіг складає 66,67%. За показниками 2012 року до даної групи потрапили 9 регіонів, що складає 33,33%; у 2013 році — 10 регіонів, або 37,04% відповідно. Однак звертає на увагу той факт, що неспівпадіння більш характерно для групи регіонів, які займають у рейтингу передостанні та останні місця за різними згрупуваннями.

Так, у Вінницькій та Миколаївській областях відзначено вище розташування у рейтингу за рівнем впровадження МСФЗ та ВРП, ніж за іноземними прямими інвестиціями. Дещо інше розташування позицій, а саме вища

позиція за рівнем впровадження МСФЗ ніж рівні ВРП та іноземних прямих інвестицій, стало характерним для цілої групи регіонів (Чернігівська, Кіровоградська, Хмельницька, Житомирська області). На нашу думку, таке розташування позиції перш за все, пов'язано з пріоритетами галузевою спрямування регіонів, а також з тим, що вигоди від впровадження МСФЗ не настають одночасно.

Для АР Крим та Івано-Франківської обл. за аналізований період характерні більш вищі позиції в рейтингу за рівнем ВРП та іноземних прямих інвестицій, ніж за рівнем впровадження МСФЗ. Ми передбачаємо, що це передусім пов'язано з відносно малою кількістю великих та середніх підприємств, що обумовлено географічним розташуванням, а саме: наявністю рекреаційних ресурсів, які обумовили розвиток туризму в даних регіонах, для якого більш характерною рисою є привалювання суб'єктів малого підприємництва.

Однак, незбігання зазнало місця також й у верхньому ешелоні, а саме: в Донецькій області, якій притаманні відносно вищий рівень ВРП ніж рівні впровадження МСФЗ та обсяги іноземних прямих інвестицій, що пов'язано з наявністю на його території великої кількості різноманітних природних ресурсів, а саме: родовищ кам'яного вугілля, кам'яної солі, флюсових вапняків і доломіту, вогнетривких і тугоплавких глин.

Тобто можна зробити висновок, що результати порівняльного аналізу групової приналежності регіонів України за 2012—2013 рр., підтверджують факт існування прямої залежності між рівнем застосування МСФЗ суб'єктами економіки, його економічним розвитком та обсягом отриманих прямих іноземних інвестицій, левина доля яких належить країнам Європейського Союзу.

Таким чином, процес впровадження МСФЗ в Україні постає об'єктивною необхідністю відповідно до тенденцій його розвитку в умовах глобалізації та євроінтеграції. Адже його розповсюдження дозволить отримати ряд "мережевих ефектів" серед яких можна виділити подолання економічних та торговельні бар'єри, активізацію інвестиційних потоків та відкриття виходів на міжнародні ринки капіталу.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗРОБОК

У статті було проаналізовано кількість та динаміку суб'єктів економіки України, що використовують Міжнародні стандарти фінансової звітності у 2012—2014 роках; здійснено групування регіонів за рівнем впровадження МСФЗ, питомою вагою валового регіонального продукту та отриманих іноземних прямих інвестицій; проведено порівняльний аналіз визнаних угруповань за 2012—2013 роки з метою визначення взаємозалежності цих показників.

За результатами дослідження можна зробити такі висновки:

1. За часів прийняття рішення Україною щодо вимагання та дозволу добровільного застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності відповідно до норм Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність", процес впровадження МСФЗ зазнав широкого розповсюдження та привалювання над

національними стандартами серед великих та середніх підприємств, що обумовлено оточуючим економічним середовищем та намаганням отримання економічних вигід від цього процесу.

2. Регіони України, які мають вищу питому вагу суб'єктів економіки, що застосовують МСФЗ, у 66,67% та 62,96% за результатами 2012—2013 рр. відповідно, також мають вищу питому вагу за ВРП та отриманими іноземними інвестиціями, що підтверджує існування прямої залежності між рівнем застосування МСФЗ суб'єктами економіки, його економічним розвитком та інвестиційною привабливістю регіонів.

Відповідно до отриманих у статті результатів, до перспектив подальших розробок слід віднести необхідність дослідження детермінант за кожним регіоном України, які саме впливають на рівень їх економічного розвитку та пріоритети галузевого спрямування, що в подальшому здійснює вплив на їх інвестиційну привабливість з боку іноземних інвесторів та обумовлює необхідність застосування МСФЗ.

Література:

1. Alon A. Early Adoption of IFRS as a Strategic Response to Transnational and Local Influence / A. Alon, P. D. Dwyer // The International Journal of Accounting. — 2014. — Vol. 49. — P. 348—370.
2. Romanna K. Why Countries Adopt International Financial Reporting Standards? / K. Romanna, E. Setten // Working Papers. — 2009. — No. 09-102. — 49 p.
3. Prochazka D. The development of capital markets of new countries after IFRS adoption. / D. Prochazka, J. Pelak // Socio-economic Research Bulletin. — 2014, Issue 4 (55). — P. 97—108.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" від 07.02.2013 р. №73 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
5. Regulation (EC) the European Parliament and of the Council of 19.07.2002 [Електронний ресурс] // Європейська комісія. — 2002. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/finance/accounting/docs/ias/com-2008-0215_en.pdf
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України №911-р від 24.10.2007 р. "Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/911-2007-%D1%80>
7. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" №996-XIV від 16.07.99 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=83010
8. Відповідь на Запит до державної служби статистики України "Щодо кількості суб'єктів господарювання юридичних осіб за організаційно-правовими за 2012-2014 рр. в Україні, які надають фінансову звітність складену відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності або П(с)БО України до органів державної статистики" № 10/15-068 від 07.10.2015 р.
9. Статистичний збірник "Україна в цифрах 2014". — Київ: Державна служба статистики України, 2015. — 238 с.
10. Статистичний збірник "Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України". — Київ: Державна служба статистики України, — 2015. — 46 с.

References:

1. Alon, A. Dwyer, P.D. (2014), "Early Adoption of IFRS as a Strategic Response to Transnational and Local Influence", The International Journal of Accounting, vol. 49, pp. 348—370.
2. Romanna, K. Sletten, E. (2009), "Why Countries Adopt International Financial Reporting", Working Papers, Harvard Business School, no. 09-102. — 49 p.
3. Prochazka, D. Pelak, J. (2014), "The development of capital markets of new countries after IFRS adoption", Socio-economic Research Bulletin, vol. 4 (55), pp. 97—108.
4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "National Accounting Standard 1 "General Requirements for Financial Reporting"", available at: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=367055&cat_id=293533 (Accessed 07 February 2013).
5. Regulation (EC) the European Parliament and of the Council of 19.07.2002, available at: http://ec.europa.eu/finance/accounting/docs/ias/com-2008-0215_en.pdf
6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On the approval of the Strategy implementation of international financial reporting standards in Ukraine"", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/911-2007-%D1%80>. (Accessed 24 October 2007).
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", available at: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=83010. (Accessed 16 July 1999).
8. Schodo kil'kosti sub'iektiv hospodariuvannia iurydychnykh osib za orhanizatsijno-pravovymy za 2012-2014 rr. v Ukraini, iaki nadaiut' finansovu zvitnist' skladenu vidpovidno do vymoh Mizhnarodnykh standartiv finansovoi zvitnosti abo P(s)BO Ukrainy do orhaniv derzhavnoi statystyky: Vidpovid' na Zapyt do derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy, No. 10/15-068, 07.10.2015, [On the number of economic entities by legal forms 2012-2014 in Ukraine, which provide financial statements have been prepared in accordance with International Financial Reporting Standards or Ukrainian GAAP to the state statistics: Response to Request to State Statistics Service of Ukraine, No. 10/15-068, 07.10.2015].
9. State Statistics Service of Ukraine (2015), "Ukraine v tsyfrakh 2014. Statystychnyj zbirnyk" [Ukraine in Figures 2014. Statistical Yearbook], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
10. State Statistics Service of Ukraine (2015), "Investytsii zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti Ukrainy. Statystychnyj zbirnyk" [Investments of foreign economic activity of Ukraine. Statistical Yearbook], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 13.04.2016 р.